

Harasztiné Bata Zsuzsa, ny. óvodapedagógus

Nagyszebenben jártunk

*“Ki méltó látni a csodát,
az a csodát magában hordja”
(Babits Mihály)*

Az Ars Hungarica Fesztivál 2016. november 10. és 16 között már tizenegyedik alkalommal várta a kulturális élményre vágyakozó látogatókat Nagyszebenbe, ahol a helyi közösség, az etnikailag is vegyes családok, a más nemzetiségű személyek és a Kárpát medencéből érkezők megtapasztalhatják a magyar jelenlétet.

2016. november 10-én 18 órakor Borsos Miklósról emlékezve nyílt meg a Fesztivál a Tanács Toronyban. Az ottani sajtó tudósítója, **Horváth Dóra** így értékelte az eseményt:

*“Százöt éves lenne a nagyszebeni születésű Borsos Miklós, a szobrász az éremművész, a grafikusként is elismert művész. Alkotásait nem először tekinthetik meg a látogatók. **Serfőző Levente** főszervező és rendező már 11 éve szervezi a városban a Művészre való megemlékezések sorát. Borsos Miklós 1906-ban született Nagyszebenben és 1922-ben családjával együtt Győrbe költözött, de a Művész soha nem feledkezett meg a szebeni gyökereiről.”*

Serfőző Levente a HID Szebeni Magyar Egyesület alapítója és vezetője az eltelt évtized alatt kitartó munkájával elnyerte az általános elismerést. Az idei rendezvénysorozat számos támogatója közül a Magyar Kulturális Központot és a Nagyszebeni Önkormányzat Polgármesteri Hivatalát említjük meg ezen a helyen.

A Budapestről érkezett vendégeket köszöntve elmondta, hogy a **„Borsos Miklós és Kéry Ilona Alapítvány” vezetője, Bartunek Katalin** Borsos Miklós alkotásaiból Budapestről hozta el az itt látható kiállítás anyagát. A Művész szobrairól készült lírai hangulatú, 15 darabból álló fotósorozatot, valamint 40 darab könyvillusztrációt, amely Borsos Miklós sokoldalú művészi munkásságának egyik fontos szeletébe nyújt betekintést, ugyanis grafikusként élete során mintegy 70 kötetet illusztrált tusrajzokkal, rézkarcokkal.

A kiállítás megnyitójára felkért **Szávoszt Katalin** budapesti képzőművész méltatta Borsos Miklóst, aki szavai szerint a XX. század utolsó reneszánsz magyar művésze volt, hisz közel minden képzőművészeti ágban jelentőset alkotott, zenével és irodalommal is foglalkozott és művész oktatóként is meghatározó szerepet töltött be, ezért Borsos Miklóst sem megkerülni, sem kihagyni nem lehet, hogyha a magyar művészet történetéről beszélünk.

2016. november 11-én, **pénteken a napsütéses délelőttön a szebeni temetőbe** látogatott a Budapestről érkezett csoport Bartunek Katalin, Szávoszt Katalin, Scarlet Sorin, Bauer János, Kozma Sándor, Harasztiné Bata Zsuzsa részvételével.

Serfőző Emese és Bartunek Katalin koszorút helyezett el a meghatóan szép gránit síremlékre, mely Borsos Miklós édesanyja, Mosolygó Erzsébet és a művész kishúga földi maradványait őrzi 1918 óta. A háború viszontagságai miatt kialakult áldatlan helyzetben nem találtak sírkő faragót, így egy asztalos mester készített fából keresztet, melyre az alig 12 éves, ifjú Borsos Miklós véste rá a feliratot. A kereszt a Művész első, fennmaradt alkotásának tekinthető. 2012-re elkészült a „Borsos Miklós és Kéry Ilona Alapítvány” elnök asszonya, Fertőszögi Erzsébet kezdeményezésére a társszervezetek - a gyergyócsomafalvi „Borsos Miklós Művészetéért” Alapítvány és a HID Szebeni Magyarok Egyesülete- összefogásának eredményeként a ma látható síremlék. A vörös gránit oszlopok közé beékelt hajdani, mára már megkopott, fából faragott sírkeresztben még olvasható a bevéselt felirat. Fehér krizantémok jelzik, hogy Serfőző Emese gondozza a sírt és a helyi magyarok zarándokhelyévé is kezdett válni a helyszín. A koszorúzási ünnepségre ezalkalommal is csoportosan jöttek el a városból és Gyergyócsomafalváról a résztvevők. Főhajtással, elénekelve a Székely himnuszt, **imádkozva a Miatyánkot éltük át a kegyelet pillanatait.**

A temetőből a Kutyahát utcába, Borsos Miklós gyermekkorának helyszínéhez, a régi házhoz indultak koszorút elhelyezni az emlékezők. A környékén spalettás, zsalugáteres ablakos házak, szűk utcácskák, meredek lépcsők, magas városfalak, védőtornyok egykori küzdelmes évszázadokat idéznek. A ház, amelyben Borsos Miklós töltötte gyermekkorát, felejthetetlen a nagy kapujával, a kopott gránitkockákkal fedett belső udvarával, az ódon falakra felfutó vadszőlővel, borostyánnal, a lépcsővel, mely a félemelet magasságba visz az egykori lakásba. A ház jelenlegi lakói maguk sem tudják, hogy ezen a helyen milyen jelentőségű, zseniális művészi élet indult útjára, amely kibontakozásához azonban hosszú évtizedekre volt szükség. És újabb inspiráló helyszínekre valamint kitartásra és szorgalomra az 1922-es esztendőttől, a magyarországi Győrbe való áttelepüléstől az alkotói élet kiteljesedéséig.

Az ittlévő emléktáblát 2007-ben, Nagyszeben Európai Kulturális Fővárosa évében, Borsos Miklós életmű kiállításának megnyitását követően helyezték el a Művész emlékét őrző és ápoló szervezetek a ház falára. A kezdeményezést Nagyszeben akkori főépítésze, **Guttman Szabolcs** karolta fel és segítette engedélyeztetni, kivitelezni. A helyszínen attól kezdődően minden évben, augusztus 13-án, a művész születésének évfordulóján koszorúzással emlékeznek meg a HÍD Nagyszebeni Magyarok Egyesülete és Serfőző Emese szervezésében. Az idei koszorúzásról a helyi televízió és a Duna Televízió munkatársai is készítettek felvételeket. Megható volt hallani és énekelni az „Elindultam szép-hazámból” című éneket és a Székely himnuszt-t

2016. november 11, péntek 13 óra

Az Ars Hungarica Fesztivál több programmal tisztelgett Borsos Miklós emléke előtt **A Thalia Kisteremben „Borsos Miklós 110”** címmel **könyvbemutatóra és filmvetítésre** került sor. A „**Visszanéztem félutamból**” című Borsos Miklós önéletírása Nagyszebenről szóló fejezeteit, mintegy 100 oldalt, Serfőző Emese fordította román nyelvre.

Elmondta, hogy Borsos Miklósról úgy gondoltak, hogy Ő egy Nagy Művész és egy Nagy Ember, aki Nagyszeben szülötte. Be kell vallaniuk, hogy 2005-ig nem tudtak létezéséről, de Borsos Gézának, a gyergyócsomafalvi „Borsos Miklós Művészetéért” Alapítvány elnökének köszönhetően ide is elérkezett az erdélyi városokba szervezett vándorkiállítás és a HÍD Szebeni Magyarok Egyesülete nevében Serfőző Levente fogadta nyitottan a megkeresést és attól kezdődően ez a partnerség

megerősödött, értékes eseményekkel gazdagodott. Amióta a nagyszebeni magyarok megismerték Borsos Miklós életművét és élettörténetét azóta már sokan megszerették helytállásáért, a „mindent kibírásáért”, de mivel jelenleg csak 1% a város magyar lakossága, 98 % pedig román anyanyelvű, ezért fontos volt lefordítani román és német nyelvre is a „Visszanéztem félutamból” című könyv Nagyszebenre vonatkozó részét, hisz itt sokan beszélnek még németül. Az 1970-es és 80-as években, a Ceausescu diktatúra politikája következtében elszármazott szászok hozzátartozói most már szabadon látogathatnak vissza Nagyszebenbe. Adalék a fentiekhez: a statisztikai adatok szerint a város 160 ezer lakosából csak 1600 magyar anyanyelvű.

Serfőző Emese fordítói munkájához segítséget kapott román származású újságíró és költő barátnőjétől. **Egyidejűleg a könyv azonos részének angol nyelvű fordítása is elkészült Szabó Adél,** frissen végzett angoltanár diplomamunkájaként. A HÍD Egyesület gondozásában Borsos Miklós születésének 110-ik évfordulója alkalmából megjelent mindkét fordítás külön-külön kötetben. A könyvbemutató érdekessége volt az is, hogy a kötetből kiemelt részletet- mely Borsos Miklós Szebenben töltött éveiről, indulásáról és vissza-visszatéréseiről szólt-, három nyelven hallhatta a közönség.

A továbbiakban megtekinthettük a **„Szülőföldjeim” című, 1985 májusában készült televíziós riportfilm Nagyszebenre vonatkozó részletét,** melyet erre az alkalomra Serfőző Emese fordításában román felirattal láttak el. A filmben Borsos Miklós személyesen mutatta be a várost, kedvenc helyszíneit és ízes humorral beszélt gyermekkora emlékeiről, a csínytevésekről. Megrendítő percekét nyújtott számunkra látogatása édesanyja és kishúga sírjánál a temetőben. Miközben Nagyszeben történelmi és kulturális előéletéről beszélt, teljes képet kaphattunk a Művész sokoldalúságáról, életszemléletéről.

Délután 16 órakor a **Tanács Torony** második szintjén a gyergyócsomafalvi **„Borsos Miklós Művészetéért” Alapítvány Képzőművészeti táborában készült alkotások kiállítása** nyílt meg a jelenlévő fiatal, lelkes közönség előtt. A nyertes pályaművek témája a „Csiksomlyói Madonna a gyermekkel”, a „Hármas oltár”, a „Fák” szimbolikus üzenete és a családban az idősebb, azaz a nagyszülői generáció megjelenítése az unokával közösen. A megnyitó beszédben hallhattuk, hogy az alkotótáborból idővel képzőművészek kerülnek ki, mint azt az eddig tapasztaltak is bizonyítják, de a nemzetközi alkotó tábor célja valójában a közös együttlét, a nyári szünidő tartalmas, kreatív eltöltése magyar nyelvi környezetben.

A Torony hetedik, legfelső emeletéhez sok-sok lépcsőn lehet feljutni, 4 ablakából látható a város történelmi magja, falai, valamint a harcos történelmi évszázadokból a 39 toronyból csak 5 megmaradt kimagasodó bástyája. A távolban a hófödte csúcsok, a napfényben fürdő Fogarasi havasok, az alsóváros régi házai, a lakótelepek és az elővárosok kertes házai mind a hűsége megmaradást, kitartást igazolja.

2016. november 12. szombat 11 óra

A Thália Kisteremben Borsos Miklós irodalmi munkásságáról, művészi sokoldalúságáról emlékeztek meg a konferencia résztvevői. **Serfőző Levente** köszöntötte a jelenlévőket, majd **Szávost Katalin képzőművész emlékezett Borsos Miklósrá.** Ő maga ugyan nem volt tanítványa, de tanára, Schrammel Imre Mestere volt Borsos, aki azokat a módszereket, melyeket tőle sajátított el, továbbadta növendékeinek. Így Szávost Katalin is megismerhette Borsos Miklós, az alkotó ember, a művész és pedagógus üzeneteit, jeleit, melyeket az utókor számára hagyott.

Bevallása szerint Szávoszt Katalin saját tevékenységében, keramikusként és művészetet oktató tanárként is alkalmazza azokat, ezáltal generációról-generációra örökítve át Borsos Miklós szellemiségét az oktatásban.

Már az első napon a kiállítás megnyitásakor a Tanács Toronyban is kifejtette, hogy Borsos igazi reneszánsz ember és művész volt, mondhatjuk, hogy megreformálta a hazai művészeti oktatást ugyanis visszaállította a Mester-Műhely- Tanonc formációt, nyitott műtermébe szabad bejárásuk volt a hallgatóknak. 1960-ban az oktatásból felsőbb hatóságok eltávolították Borsos Miklóst, így generációk lettek vesztesei ennek, hisz már nem taníthatta őket, de korábbi tanítványai közül sok „kis” Borsos került ki. Gesztusai, mondatai, reneszánsz-imádata követőkre talált, a legértékesebb útravalót, szellemiségét, gondolkodásmódját adta át számukra. Humanista művészember volt, átfogó eszmerendszerrel. A harmóniára megteremtése volt számára a meghatározó és ennek keresésére, felismerésére nevelte tanítványait. Utazásai során személyes tapasztalatok révén bővítette elméleti ismereteit, tudását. A figurális volt az alapja a művészetének, amit az oktatásban is képviselt. Valamint a mintázás, a rajz, a természetben való megmaradás az alkotásban. Karizmatikus személyisége rendkívüli erőt árasztott. Tudott hinni, sugárzott belőle valami belső ragyogás. A zene és irodalom is része volt életének. Tihanyi házukba, kertjükbe vonzotta kora legtehetségesebb személyiségeit. Absztrahált ősi formákat is megidéző alkotásokat is készített, de mindig fontos volt számára az érthetőség. Filozófiájával azonosulni tudott az Őt értő tanítvány.

Üzeneteit a mai generáció számára is fontosnak tartja Szávoszt Katalin kötelességének érzi, hogy hitet tegyen az Ember mellett, aki nem hasonlott meg, amikor a korabeli hatalom mellőzni próbálta véleménye, nevelési módszerei miatt. Mivel az emlékek közvetettek, Szávoszt Katalin úgy érzi, hogy kerek humanista szemléletű életművet hagyott maga után Borsos Miklós.

Bartunek Katalin a „Borsos Miklós és Kéry Ilona” Alapítvány képviselőjeként és erdélyi rokonként elsősorban Borsos Miklósról, **az Emberről beszélt**. Hangsúlyozta a szerénységét, az értékteremtő alkotói magatartását, és a mindennapi életben a jellegzetes, eredeti humorát, a játékos helyzeteket és teremtő kedvelő személyiségét. Személyes hangvételben beszélt a számára felejthetetlen Borsos Miklósról és feleségéről Bubáról, aki maga is festőként indult és fontos szerepet töltött be alkotói kapcsolatukban, művészi életvitelükben. Házasságukban, mint két gyémánt úgy csiszolták egymást, ami gyakran vitákban bontakozott ki, de rendkívüli értékű társak voltak és maradtak mindvégig életük során. Buba kemény, határozott, szervező tehetséggel megáldott, teremtő erővel rendelkező feleség volt. Mindkettejük számára fontos volt a természet. Tihanyi házuk köré Buba egy toszkán hangulatú kertet varázsolt a negyvenes évek elejétől kezdődően, amelyről „Kertem” címmel irodalmi értékű könyvet is írt. A Borsos Miklós illusztrációval készült könyv a magyar kertművészetet alapozta meg a 60-as évektől kezdődően. A kert nemcsak Buba alkotása volt, hanem egy varázslatos helyszín, ami körülölelte a szobrokat, a fehér márvány alkotások ragyogását. A tihanyi kert és ház gyönyörű, meghitt környezet volt számukra, ahol a kert végében kialakított műteremben nyaranta Borsos Miklós faragta remekműveit, házuk emeleti műtermében készítette rajzait. Pihenésként hegedült. Két kőoroszlánnal őrzött kapujuk mindig nyitva állt a bekopogtató barátok, látogatók előtt. A tihanyi kert alkotó helyszín volt, egy valódi szellemi sziget. A barátok közé tartoztak a szomszédban lakó Illyés Gyula és felesége Flóra is. A Borsos Miklóst megidéző, születésének 100-ik évfordulója alkalmából, 2006-ban a „Borsos Miklós és Kéry Ilona” Alapítvány által kiadott kötetben, melyet az Alapítvány elnök asszonya, Fertőszögi Erzsébet állított össze, a fényképen felsorakoznak azok a korabeli személyiségek is, akik személyes kapcsolatban lehettek Borsos Miklóssal és alkalmuk volt fényében részesülni, „fürdeni a ragyogásban.”

Borsos Miklós halála után felesége, Buba 1996-ban alapította meg a „Borsos Miklós és Kéry Ilona” Alapítványt, amelynek fő feladata Borsos Miklós művészi és szellemi értékeinek őrzése. Buba 2001-ben bekövetkezett haláláig kereste a megoldást férje alkotói hagyatékának, munkásságának méltó elhelyezésére, egyben tartására, de szándékairól írásos végrendelet nem maradt fenn. Így halálát követően saját rokonai örökölték a Borsos Miklós hagyatékot valamint a tihanyi házat, kertet és az ott lévő csodálatos alkotásokat. Fertőszögi Erzsébet, aki 2002-től az Alapítvány elnöki tisztségét töltötte be 2013. novemberben bekövetkezett haláláig, 1990-től, kezdődően vett részt Buba mellett a Borsos Miklós alkotói hagyaték feldolgozásában és Borsos Miklós művészi értékének gondozásában, ápolásában. Fertőszögi Erzsébet személye és munkája pótolhatatlan. A rendezvény alkalmával egy perces néma csenddel emlékeztünk rá, felidézve Borsos Miklós nagyszebeni jelenléte érdekében végzett felbecsülhetetlen értékű szerepét, tevékenységét is.

2002-től az Alapítvány bérlő Budapesten, a Budai Várban az Úri utca 6. szám alatt azt a lakást, ahol Borsos Miklós és felesége életük utolsó éveit töltötték. Itt egy állandó kiállítást és rendezvény helyszínt tart fenn az Alapítvány, ahol megtekinthetők a kiállított művek, Borsos Miklós könyvei, alkotói eszközei. A Művészről készült filmeket nézhetik meg a látogatók és részesei lehetnek azoknak a visszaemlékezéseknek, amelyeket rendszeresen szervez az Alapítvány ezen a helyszínen.

A konferencián résztvevők köréből Harasztiné Bata Zsuzsa két részletet olvasott fel a **„Számadás” című kötetből. Az első írásban Zsinn Judit szobrászművész, mint Borsos tanítvány** Mestere pedagógusi módszereire emlékezik vissza. A másodikban a szűk baráti körhöz tartozó **Molnár Klári hegedűművész** magnóra mondott **szavaiból készült írás hangzott el**, melynek lényege Borsos zene iránti rajongása és sajátos vonzódása a hegedűhöz, az együtt zenéléshez vagy a csendben való elvonuláshoz.

A Tornycsok városa, Nagyszeben 2006 óta tekinti szívügyének Borsos Miklós életművét, tudva azt, hogy másutt is érzik a Művész iránti tiszteletet, és őrzik emlékét. Magyarországon a Győrben lévő Borsos Miklós Állandó Kiállítással, Tihanyban a KOGART Galériában lévő állandó kiállító helyszínen, Budapesten a Budai Várban az Úri utcai Emlék Lakásban, a Gyergyócsomafalván lévő Emlékházban lévő Állandó Kiállítással, Képzőművészeti Alkotó Táborral, Nagyszebenben a gyermekkor éve helyszínén elhelyezett emléktáblával, a temetőben Borsos Miklós vésőnyomait őrző, édesanyja és kishúga sírját jelölő kereszttel és a megújult síremlékekkel. Itthon és külföldön, köztereken, múzeumokban és magángyűjteményeken, galériákban számtalan alkotással.

Az Ars Hungarica Fesztivál gazdag programjai között egy szelet a Borsos Miklós művészetét és személyiségét megidéző eseménysor. A Polgármesteri Hivatal földszintjén Wagner Péter kortárs építész pasztell alkotásaiból nyílt kiállítás a Dél Erdélyi építészeti emlékeket felidézve számunkra. Színházi esten szólt magyarul Petőfi víg eposza, a „Helység kalapácsa” eredeti és aktualizált változatban. Magyar nyelven játszottak erdélyi színészek Rejtő Jenő egyfelvonásosokat, magyar nyelven szólt a népdal, a népzene a Góbé zenekar estjén és a táncházban. A gyermekek számára bábműsort és mesedélutánt rendeztek a Magyar Kulturális Központban és a Thália Kisteremben. Hangversenyek, irodalmi estek váltották egymást. Kerámia kiállítás nyílt **Vargyas Ildikó** műveiből a Ferencesek templomában és vasárnap délután a Nagyszeben-i Református Templomban a 230 éves fennállást és megmaradást ünnepelte a gyülekezet a város református kórusával, a kolozsvári vendégkórusal, a város előljáróival, meghívott lelkészekkel.

Vasárnap indultunk haza.

Közben hullt a hó, a szépséges fehér hó a háztetőkre, tornyokra, kockaköves utcákra, bástyákra, városfalakra, Felső és Alsóvárosra, a közeli Vízakna településre, ahová Borsos Miklós is kijárt az iszapos gyógy-tavakhoz gyermekkorában, és ahol Petőfi töltött pár napot a 1849-es januári-februári szabadságharc idején.

Hullt a hó a zöld zsalugáteres házra is, ahol Kós Károly született **Szeben, Sibiu, Sibien...** Felejthetetlen emlék lesz mindazoknak, akik Magyarország felé igyekeztünk a sűrű hóesésben, távolodva a Szebeni és Fogarasi havasok ölelte várostól. A hegyek között tornyos templom magasodik ki a rejtőzködő falvakban, ahol megrekedt a felhők közül sugárzó napfény. Sejtelmes zúzmarás erdők, a természeti erők által lekoptatott havasi legelőkön összehúzódó gyapjas juhnyájukat vagy marhacsordát terel a pásztor, a begyűjtött széna jellegzetes kazlaiból elképzelhetetlenül sok élményt visz haza az utazó. A hegyek aljában szántóföldek, kukoricások, utak mentén csipkebokor, kökény kéklík. Az almafán fagyottan lóg a piros alma. Őszi vetés zöldell, a barna színek ritkán látott változatai láthatóak a kopár hegyoldalakon, a hasadékokban, mint geológiai csodák. Fenyők a szirteken, őszi varjak csapata jelzi, hogy hideg idő közeledik. A száraz autópályán gyorsan halad a kocsis, aztán kanyargós autóútra kényszerül a Maros folyó mentén kis falvakon át, néha meglepően színes házakat látványa tárul elének.

A hófelhőket magunk mögött hagyva az óriás korongú, lemenő napot láthatja a Budapesti Borsos Miklós Emlékházból induló és visszatérő és az útról majd beszámoló Szávost Katalin, Bartunek Katalin, Braun János, Kozma Sándor és Harasztiné Zsuzsa.

Köszönet: az Ars Hungarica Fesztivál szervezőjének, Serfőző Leventének és Serfőző Emesének valamint munkatársaiknak, a fesztivál támogatói körének (Bethlen Gábor Alapítványnak, a Nemzeti Kulturális Alapnak, az RMDSZ Női Szervezetének, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek, a Muzeul ASTRA-nak, ATRIUM-nak, Filharmonica de StatSibiu-nak, Transylva Net-nek, a Balassi Intézet Bukaresti Magyar Kulturális Központjának, a Nagyszebeni Református és Római Katolikus Egyházközösségnek, a Médiapartnereknek: MTVA, Kolozsvári Rádió Románia, Marosvásárhelyi Rádió Románia, transindes@anaposoldal, haromszek.ro.erdely@ma, szorvany@info.ro, maszol.ro, turnulstatului.ro, szeben.ro, sibiu.ro, Nagyszeben.lap.hu, [magic_fm93.8 muzicainimiitale](http://magic_fm93.8_muzicainimiitale), Székelyföldi Studio szekelyfoldistudio.ro, facebook-arshungarica, és még sokan másoknak.

Köszönet a „Borsos Miklós és Kéry Ilona” Alapítvány képviselőjének, Bartunek Katalinnak a Budapesten lévő Borsos Miklós Emléklakásban működő Baráti Kör vezetőjének, V. Hosszu Enikőnek és a Kör velünk utazó tagjainak.